

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 3 Een bundeltje tegenspraak

20 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een weergave van Morans kritiek op de interpretatietheorie: we kennen onszelf niet alleen vanuit een derde-persoonsperspectief als buitenstaander, maar vooral vanuit een eerste-persoonsperspectief als denkende en handelende persoon 1
- een uitleg dat Morans kritiek te herkennen is in tekst 9: Anne bekijkt zichzelf niet alleen als een vreemde maar bepaalt actief (eerste-persoonsautoriteit) wat goed en slecht is 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens de interpretatietheorie kennen we onszelf op dezelfde indirecte manier als anderen ons kennen. Maar volgens Moran kennen we onszelf niet in de eerste plaats door onszelf van buitenaf te bekijken, maar door zelf actief te bepalen wat we ergens van vinden 1
- Net zo doet Anne in tekst 9. Ze zegt dat ze zichzelf als een vreemde kan beschouwen. Dit sluit nog aan bij de interpretatietheorie. Maar ze zegt direct daarna dat ze onmiddellijk weet bij alles wat zij zegt of het goed of slecht is wat zij doet. Zij bepaalt dus actief wat zij ergens van vindt en zo kent ze zichzelf 1

21 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg met het voorbeeld van de kever in het doosje dat de introspectietheorie leidt tot solipsisme: zoals je niet kunt weten wat er in het doosje van een ander zit, zo leidt de opvatting dat we alleen onze eigen ervaring kunnen kennen tot de opvatting dat er geen gedeelde taal of betekenis bestaat 1
- een uitleg dat ook het schrijven van een geheim dagboek volgens Wittgenstein een sociale aangelegenheid is: als onze begrippen hun betekenis ontlenen aan een sociale context, dan is ook het schrijven van een geheim dagboek een sociale aangelegenheid 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

- Wittgenstein vraagt ons om ons in te denken dat iedereen in een doosje een kever heeft. We kunnen echter niet in elkaars doosje kijken. Hoe kunnen we dan weten dat het woord ‘kever’ inderdaad verwijst naar een en hetzelfde insect, een kever? Net zo is het volgens Wittgenstein met de introspectietheorie. Als iedereen alleen de betekenis van zijn eigen ervaringen kan kennen, dan kunnen we ook, zoals het solipsisme, denken dat er helemaal geen gemeenschappelijke betekenis van onze ervaringen is 1
- Taal is volgens Wittgenstein sociaal. Als Anne haar gedachten en gevoelens onder woorden kan brengen in een geheim dagboek, dan gebruikt zij de taal die ontwikkeld is door de gemeenschap. Ze gebruikt de taal die ze geleerd heeft van de mensen uit haar taalgemeenschap. In die zin is het schrijven van een dagboek, zelfs als dit dagboek niet wordt gelezen door andere mensen, een sociale aangelegenheid 1

22 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een uitleg dat volgens Dennett Annes zelf, net als een fictieel personage als Kitty, alleen bestaat als narratief zwaartepunt in de verhalen waarmee ze haar gedrag wil begrijpen.

voorbeeld van een goed antwoord:

Volgens Dennett bestaat persoonlijke identiteit als een narratief. Dit narratief heeft een bepaald zwaartepunt, namelijk dat wij de hoofdrol spelen in dit narratief. Een dergelijk zwaartepunt bestaat niet als iets tastbaars. Het is net zo fictief als een personage in een roman, of in een dagboek zoals Kitty. Het narratieve zelf bestaat volgens Dennett in die zin dat het ons in staat stelt om verklaringen en voorspellingen te doen over ons gedrag, maar niet omdat er een ‘echt’ zelf in ons zit.

23 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg met Annes vergelijking dat het objectieve lichaam gaat over het lichaam van buitenaf / als object, terwijl het geleefde lichaam gaat over het ervaren lichaam van binnenuit, zoals Anne die zich opgesloten voelt en naar vrijheid verlangt 1
- een uitleg met Annes vergelijking dat het lichaam het ankerpunt is van het narratieve zelf: de verhalen die Anne over zichzelf vertelt, hangen samen met haar lichaam in tijd en ruimte 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

- Er zijn twee manieren om naar het lichaam te kijken. Aan de ene kant kunnen we het lichaam van buitenaf bekijken als een object in de wereld. Aan de andere kant is het lichaam ook dat waarmee we de wereld ervaren. Dit is het geleefde lichaam. Anne leeft in een kleine ruimte met veel andere mensen. Doordat haar lichaam is opgesloten, ervaart zij de wereld ook als een kooi 1
- Volgens Merleau-Ponty is het lichaam het ankerpunt dat alles wat een persoon beleeft, vertelt en onthoudt met elkaar verenigt. Anne ziet zichzelf als een vogel die opgesloten is. Dit verhaal over haarzelf hangt onlosmakelijk samen met de plek waar haar lichaam zich op dat moment bevindt. Als zij in vrijheid had kunnen leven, had zij zichzelf ook niet op die manier ervaren 1

24 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een uitleg dat volgens Kant Annes zelf bestaat als mogelijkheidsvoorwaarde van ervaring: zonder zelf zou Anne zich ook niet kunnen ervaren als een ‘bundeltje tegenspraak’.

voorbeeld van een goed antwoord:

Volgens Kant is het zelf de mogelijkheidsvoorwaarde voor ervaring. Zonder zelf zou er geen eenheid in onze ervaringen zijn, zouden we de wereld niet als een samenhangend geheel kunnen ervaren. Ook Anne heeft volgens Kant een zelf. Zij ervaart namelijk haar wisselende stemmingen als een ‘bundeltje tegenspraak’. Maar om zichzelf zo te kunnen ervaren, moet er wel een zelf zijn dat deze ervaringen met elkaar verbindt.

25 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een uitleg dat Anne volgens Sartre te kwader trouw is als zij beweert dat ze niet kan veranderen wegens haar ‘gegeven natuur’, omdat zij daarmee haar fundamentele vrijheid om te kiezen ontkent.

voorbeeld van een goed antwoord:

Volgens Sartre kun je zien wie iemand is door de manier waarop hij keuzes maakt. Wie zijn keuzes maakt in alle oprechtheid, zonder zich te laten leiden door andere stemmen of meningen en zich niet beroept op een autoriteit, handelt authentiek. Wie zich echter laat leiden door haar ‘gegeven natuur’, handelt niet oprecht, maar te kwader trouw. Anne is te kwader trouw als zij zegt dat ze niet kan veranderen, omdat zij wordt bepaald door haar natuur.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

26 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:
 een uitleg dat de beslissing om onderduikers te helpen het gevolg is van een sterke evaluatie: wie zich afvraagt of hij onderduikers wil helpen, vraagt zich af wie hij wil zijn.

voorbeeld van een goed antwoord:

De keuze om onderduikers te helpen is het gevolg van een sterke evaluatie, omdat iemand heeft bepaald wie hij werkelijk wil zijn. Het gaat hier niet om een keuze tussen aangeboren of aangeleerde voorkeuren, maar om de vraag welke waarden voor iemand echt belangrijk zijn. Voor deze persoon doet het er toe dat hij mensen kan helpen die in nood verkeren, ook al gaat dat misschien ten koste van zijn eigen leven. In dit geval vertegenwoordigt de hulp die hij kan bieden de hoogste waarde. Hij wil liever iemand zijn die zijn leven in de waagschaal stelt om anderen te helpen dan iemand die toekijkt terwijl anderen in nood verkeren.

27 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat de negatieve vrijheid van Anne door de bezetter wordt afgenomen: Anne wordt door de bezetter in haar leven / vrijheid bedreigd 1
- een uitleg dat helpers de positieve vrijheid van Anne vergroten: door het geven van schrijfmateriaal kan Anne zichzelf bepalen in overeenstemming met wat ze wil 1

voorbeeld van een goed antwoord

- Negatieve vrijheid houdt in dat je zonder dwang je eigen leven kunt leiden. Dat kan Anne niet: ze is ondergedoken omdat de Duitse bezetter haar wil arresteren 1
- Positieve vrijheid houdt in dat je jezelf als persoon bepaalt in overeenstemming met wat je wilt. Doordat de helpers schrijfmateriaal aan Anne geven, kan Anne zichzelf bepalen als schrijver 1